

УДК 657.62+658.012.1

Сидоренко О.О., к.е.н., доцент

Чернігівський державний технологічний університет

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ АКТИВІВ СТРАХОВИКІВ

Розглянуто методичні засади аналізу ліквідності активів страховиків. Удосконалено методику розрахунку коефіцієнтів ліквідності, в якій враховано специфіку страхової справи.

Ключові слова: ліквідність, фінансовий аналіз, коефіцієнти.

Sidorenko O.

FINANCIAL ANALYSIS OF LIQUIDITY OF INSURER'S ASSETS

Methodical principles of analysis of liquidity of assets of insurers are considered. Methodology of settling of liquidity ratios is improved, which take into account specific of insurance business.

Keywords: liquidity, financial analysis, coefficients.

Сидоренко А.А.

ФИНАНСОВЫЙ АНАЛИЗ ЛИКВИДНОСТИ АКТИВОВ СТРАХОВЩИКОВ

Изучено методические основы анализа ликвидности активов страховщиков. Усовершенствованно методику расчета коэффициентов ликвидности, в которой было учтено специфику страховой деятельности.

Ключевые слова: ликвидность, финансовый анализ, коэффициенты.

Постановка проблеми у загальному її вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Успішна діяльність страхових компаній залежить від здатності вчасно та у повній мірі виконувати взяті на себе страхові зобов'язання, тобто, здійснювати виплати страхових відшкодувань застрахованим особам у разі настання страхового випадку. При цьому, для здійснення страхових відшкодувань страховиками будуть використані грошові кошти, та інші активи, які швидко можна перетворити на грошові кошти, що вказує на необхідність вивчення активів страховика за рівнем їх ліквідності. Тобто, питання достовірної оцінки та контролю рівня ліквідності активів є важливим для страхової компанії, а тому

потребують подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженнями питань аналізу ліквідності активів у страхових компаніях, займаються такі вчені як: Гаманкова О.О., Лень В.С., Супрун А.А. [4; 5; 11] та інші, у працях яких вивчаються переважно порядок розрахунку загальнозживаних коефіцієнтів ліквідності і не ставиться питання про необхідність та способи їх адаптації до вимог страхового ринку, тобто, врахування в методиках їх розрахунку специфіки страхової справи.

Цілі статті. Метою дослідження є виявлення проблемних моментів здійснення аналізу ліквідності активів страховика та формування теоретико-практичних рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під ліквідністю розуміють здатність «реалізувати активи за короткий час і без значних втрат» [1, с. 85].

Оцінка та аналіз ліквідності активів суб'єкта господарювання в більшості випадків здійснюється шляхом розрахунку коефіцієнтів ліквідності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт проміжної ліквідності та коефіцієнт загальної ліквідності), після чого одержані результати порівнюють із спеціально розробленими нормативами для таких коефіцієнтів. Проте, на нашу думку використання згаданих коефіцієнтів та їх нормативів для оцінки та аналізу ліквідності активів страхових компаній України, без попереднього їх коригування з метою врахування особливостей страхової діяльності, є некоректним.

В своїх дослідженнях такі науковці як: Барбаш Н.С., Білик М. Д., Ващенко Л.О., Лень В.С., Мних Є.В., Невмержицька Н. Ю., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Сухарев П.М. [2; 3; 5; 7] та інші, для розрахунку коефіцієнтів ліквідності в чисельнику беруть оборотні активи за ступенем ліквідності та ділять на рівень поточних зобов'язань на дату балансу, проте специфіка страхової справи полягає в тому, що окрім поточних зобов'язань, що відображені у балансі, страховики ще мають зобов'язання у вигляді страхових резервів. Так, у праці [8] рекомендується, при розрахунку коефіцієнтів ліквідності, суму поточних зобов'язань збільшувати на суму сформованих страхових резервів.

На нашу думку, ця рекомендація є вірною частково, адже не вся сума страхових резервів буде використана (відображає фактичні страхові зобов'язання) для виплати страхових відшкодувань. Проте, на нашу думку, обов'язково у процесі розрахунку коефіцієнтів

ліквідності, повинна бути врахована лише сума резерву заявлених, але не виплачених збитків. Резерв заявлених, але не виплачених збитків, є «оцінкою обсягу зобов'язань страховика для здійснення виплат страхових сум (страхового відшкодування) за відомими вимогами страхувальників, включаючи витрати на врегулювання збитків (експертні, консультаційні та інші витрати, пов'язані з оцінкою розміру збитку), які не оплачені або оплачені не в повному обсязі на звітну дату та які виникли в зв'язку зі страховими подіями, що мали місце в звітному або попередніх періодах, та про факт настання яких страховика повідомлено відповідно до вимог законодавства України та/або умов договору» [9], тобто, є сумою, яка як очікується буде виплачена за страховими випадками після дати балансу, отже, з економічної точки зору, є поточним зобов'язанням.

Щодо інших видів технічних резервів, то оскільки вони формуються не на підставі заяв страхувальників стосовно страхових випадків, які сталися, а на підставі спеціально розроблених методів розрахунку (резерв незароблених премій розраховується виходячи з припущення, що зобов'язання за страховим договором зменшуються пропорційно кількості днів, що залишились до завершення дії договору тощо), то, на нашу думку, врахування інших технічних резервів, ніж резерв заявлених, але не виплачених збитків при розрахунку коефіцієнтів ліквідності є недоцільним. Методика розрахунку загальнозживаних у теорії та практиці фінансового аналізу коефіцієнтів ліквідності та розроблена нами методика розрахунку коефіцієнтів ліквідності, що враховує специфіку страхової діяльності, та яку ми рекомендуємо використовувати страховиками, які надають послуги страхування інші, ніж страхування життя наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Порядок розрахунку коефіцієнтів ліквідності*

Назви коефіцієнтів ліквідності	Порядок розрахунку
Методика розрахунку загальнозживаних коефіцієнтів ліквідності	[2, с. 287-290; 3, с.142; 4, с. 120; 5, с. 306].
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\delta.1 (\delta.220 + \delta.230 + \delta.240)}{\delta.1 \delta.620},$ де Ф.1 – форма 1 «Баланс» р.ххх – відповідний рядок балансу форми № 1

Коефіцієнт проміжної ліквідності	$\frac{\Phi.1(p.260 - p.100 - p.110 - p.120 - p.130 - p.140)}{\Phi.1 p.620}$
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\hat{O}.1 \delta.260}{\hat{O}.1 \delta.620}$
Запропонована автором методика розрахунку коефіцієнтів ліквідності для страховиків, які надають послуги інші, ніж страхування життя	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\hat{O}.1(\delta.220 + \delta.230 + \delta.240 + {}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}})}{\hat{O}.1 \delta.620 + \text{RBNS}\hat{\epsilon}}$ <p>де ${}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}}$ - інші активи, які страховик може перетворити у готівку протягом десяти діб; RBNS$\hat{\epsilon}$ - резерв заявлених, але не виплачених збитків на кінець звітного періоду (дату розрахунку).</p>
Коефіцієнт проміжної ліквідності	$\frac{\hat{O}.1(\delta.260 - \delta.100 - \delta.110 - \delta.120 - \delta.130 - \delta.140) + {}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}}}{\hat{O}.1 \delta.620 + \text{RBNS}\hat{\epsilon}}$ <p>Де ${}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}}$ - інші активи, які страховик може перетворити на готівку протягом терміну від десяти діб трьох місяців.</p>
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\hat{O}.1 \delta.260 + \delta.275 + {}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}}}{\hat{O}.1 \delta.620 + \text{RBNS}\hat{\epsilon}}$ <p>${}^2\hat{A}_{\text{дан.в.е.}}$ - інші активи страховика, які можуть бути перетворені у готівку протягом терміну від трьох місяців до року.</p>

*Джерело: складено автором

У запропонованих нами формулах розрахунку коефіцієнтів ліквідності нами було враховано специфіку страхової діяльності, шляхом введення додаткових показників у порівнянні із загальноновживаними формулами їх розрахунку.

Так, при розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності ми рекомендуємо використовувати суму не тільки резерву, заявлених, але не виплачених збитків, а й суму активів, які страховик може перетворити у готівку протягом десяти діб, та, які не є грошовими коштами чи поточними фінансовими інвестиціями. До таких високоліквідних активів, доцільно відносити: страхові платежі чи іншу дебіторську заборгованість, що підлягає погашенню у найближчі 10 діб після дати розрахунку коефіцієнта (визначені згідно графіку погашення дебіторської заборгованості, в тому числі сплати чергових

страхових платежів); депозити, які можна повернути на поточний рахунок чи у касу в будь-який момент часу; інші активи, що можуть бути перетворені у кошти протягом десяти діб із дати розрахунку коефіцієнту. При розрахунку коефіцієнта проміжної ліквідності рекомендуємо у формулу включити активи, які страховик може перетворити в кошти протягом терміну від 10 до 90 діб. А, для розрахунку коефіцієнту загальної ліквідності використовувати суму необоротних активів, що утримуються для продажу та групи вибуття, оскільки вони будуть реалізовані протягом року та інші необоротні активи, які страховик планує та/або може при необхідності перетворити у кошти протягом терміну від 3-х до 12-ти місяців.

Джерелом для проведення аналізу ліквідності є баланс страхової компанії. Проте, на нашу думку, він не в повній мірі забезпечує потреби користувачів в інформації щодо ліквідності активів. Це відбувається через те, що активи в балансі подаються шляхом їх поділу на оборотні та необоротні. При цьому фахівцями прийнято вважати, що необоротні активи є неліквідними, що на нашу думку, є дещо неточним. Так, нематеріальні активи (наприклад торгова марка), необоротні активи, що утримуються для продажу протягом звітного року, але які непереведені до групи вибуття та інші, слід вважати ліквідними активами, а у випадку можливості їх реалізації протягом періоду меншого, ніж три місяці, без втрати у їх вартості – високоліквідними активами.

Згідно, п. 51 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів»: «суб'єкт господарювання має подавати поточні та непоточні активи, поточні та непоточні зобов'язання у вигляді окремої класифікації безпосередньо у балансі відповідно до параграфів 57-67, за винятком випадків, коли подання, що базується на ліквідності, надає інформацію, що є обґрунтованою та доречнішою. Коли застосовується такий виняток, усі активи та зобов'язання слід подавати прямо в порядку їхньої ліквідності» [6].

Тобто, подання балансу страховою компанією за принципом ліквідності, буде надавати потенційним клієнтам більше інформації для прийняття рішення, щодо вибору страховика, його платоспроможності, що на пряму залежить від рівня ліквідності його активів, а тому така інформація буде більш доречною та обґрунтованою [11, с. 288], враховуючи вище зазначене, ми рекомендуємо страховим компаніям України формувати не тільки баланс за формою 1, який базується на поділі активів на оборотні і необоротні, та зобов'язань на поточні і довгострокові, а й додатковий

баланс у якому розкривати інформацію про активи і зобов'язання у порядку зростання чи зменшення їх ліквідності.

Висновки. У процесі дослідження було виявлено, що науковці, які досліджують питання аналізу ліквідності за допомогою коефіцієнтів ліквідності, використовують для такого розрахунку загальнозживані коефіцієнти і не ставлять питання щодо їх адаптації до вимог страхового ринку. Тому, нами було розроблено методику розрахунку коефіцієнтів ліквідності, яка враховує особливості страхової діяльності і яку доцільно використовувати страховикам України, які надають послуги інші, ніж страхування життя. Використання розробленої нами методики фінансового аналізу ліквідності активів страхових компаній надасть можливість більш достовірно оцінити ступінь ліквідності активів страховика, та забезпечить обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Я. Базилінська — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 328 с
2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Невмержицька. — К.: КНЕУ, 2005. — 592 с.
3. Ващенко Л.О. Аналіз фінансового стану підприємства : інформаційне та методичне забезпечення : монографія / Л.О. Ващенко, П.М. Сухарев. — Донецьк : Видавництво «Вебер», 2007. — 185 с.
4. Гаманкова О. О. Облік і аудит у страхових організаціях: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. О. Гаманкова ; М-во освіти і науки України, КНЕУ. — Вид. 2-ге, без змін. — К. : КНЕУ, 2006. — 183 с.
5. Лень В.С. Облік і аудит в страхових організаціях: [навч. посіб.] / В.С. Лень. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 408 с.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>. - Назва з екрану
7. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб / Є.В. Мних, Н.С. Барбаш. — К.: КНТЕУ, 2010. — 412 с.
8. Подражательное управление ликвидностью страховой компании [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://symixins.narod.ru/aff03.htm>. — Назва з екрану.
9. Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затвердженими Розпорядженням Держфінпослуг України від 17.12.04 № 3104 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0019-05>. — Назва з екрану.
10. Сидоренко О.О. Концептуальні засади побудови системи обліку розміщення страхових резервів / О.О. Сидоренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Збірник — Чернігів: ЧДТУ. 2009 — № 39. — 355 с.
11. Супрун А. А. Проблеми оцінки ліквідності страхових компаній / А. А. Супрун : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Динаміка наукових досліджень –2005”. Том 8.Фінансові відносини. — Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. — 60 с.